

Підводячи підсумок, можна зазначити, що сам по собі процес творчого мислення, відкриваючи для людини щось нове, стимулює її інтерес і, певною мірою, робить емоційно привабливим і сам процес діяльності, в тому числі і педагогічної. Аналізуючи та оцінюючи динамічну навчально-виховну ситуацію, педагог постійно корегує заплановані операції, прийоми та дії, шукає нові, оптимальні шляхи досягнення мети. Педагог у ході роботи не може обмежитися тільки накопиченим досвідом професійної діяльності. Він постійно шукає щось нове, поповнює та збагачує запас прийомів та методів роботи. Цілеспрямованість навчальних програм з формування функціональної компетентності та компетенцій, що конкретизують її сутність, у відповідності зі специфікою педагогічного процесу, зумовлює формування функціональної компетентності з невід'ємними складовими творчої діяльності. Ними є: новизна процесу і продукт діяльності, розв'язання суперечностей для чого необхідні об'єктивні (соціальні, матеріальні) та суб'єктивні особистісні умови (знання, уміння, творчі здібності).

Список використаних джерел

1. Выготский Л.С. Психология искусства / Л.С.Выготский. – М., 1968. – С. 3.
2. Громов Е.С. Художественное творчество / Е.С.Громов. – М.: Политиздат, 1970. – С. 108-109.
3. Ищенко В. Компетентностный подход к подготовке преподавателей / В.Ищенко, З.Сазонова // Высшее образование в России. – 2007. – №6. – С.166-170.
4. Кедров Б.М. О теории научного открытия / Б.М.Кедров // Научное творчество. – М.: Наука, 1969.
5. Левитов Н.Д. Детская и педагогическая психология / Н.Д.Левитов. – М.: Изд-во Минпрос. РСФСР, 1958. – 312с.
6. Моляко В.А. Психология творческой деятельности / В.А.Моляко. – К.: Радянська школа, 1970. – С. 5-6.
7. Рунин Б. Логика науки и тайны творчества / Б.Рунин; под ред. Б.С.Мейлаха. – М.: Искусство, 1968. – С. 121.
8. Шулевский Н.Б. Диалектика необходимости свободы в творческой деятельности / Н.Б.Шулевский // ВКК: Творчество и социальное познание. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1982. – С. 75.

*В.В.Іванова,
кандидат пед. наук,
Криворізький ДПУ*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті аналізується рівень готовності студентів до творчої діяльності; зумовлюються причини низького рівня готовності цієї складної особової освіти.

Ключові слова: творчість, творча особистість, готовність до творчої діяльності.

В статье даётся анализ уровня готовности студентов к творческой деятельности; предопределяются причины низкого уровня готовности этого сложного личностного образования.

Ключевые слова: творчество, творческая личность, готовность к творческой, профессиональной деятельности.

The level of students' readiness to the creativity is being analyzed; the cause of a low level of readiness of this complicated personal unit is being predetermined in the article.

Key words: creativity, creative personality, readiness for creative professional activity.

Успішне вирішення проблем демократизації й гуманізації сучасного суспільства неможливе без модернізації освітньої системи, її змістового і структурного оновлення. Необхідність зміни парадигми освіти багато в чому обумовлена зміною ролі знання в сучасному виробництві та управлінні. Відповідно до Болонської угоди актуалізуються питання гуманітаризації освіти, подальшого підвищення якості освітнього процесу, перенесення акценту із засвоєння "готового" знання на розвиток творчого начала у розв'язанні навчальних завдань. Вирішення цих питань пов'язане з творчим проявом самої особи.

Не випадково одним з основних напрямів освітньої політики в Україні є реалізація особистісно-орієнтованої освіти, вдосконалення творчого потенціалу особи освітніми засобами. "Освічена людина – це людина, здібна до творчості" [1, с.234].

Критичний аналіз якості підготовки вчительських кадрів і рівня їх готовності до професійної діяльності підтверджує необхідність кардинальних змін в системі навчання вищої школи. Проблема модернізації вищої педагогічної освіти пов'язана з підвищенням рівня професійної готовності майбутніх педагогів до практичної роботи і створенням умов, в яких студенти виступають суб'єктами творчої, пізнавальної діяльності, активними учасниками навчальної роботи, суб'єктами власної освіти і професійного зростання. У зв'язку з цим, необхідні нові підходи до реалізації навчального процесу у вищій школі на творчих засадах.

Ускладнення професійних функцій сучасного вчителя, підвищення його ролі у формуванні творчої особистості обумовлює необхідність теоретичного обґрунтування суті, змісту і шляхів формування готовності випускників вищих навчальних закладів IV рівня акредитації до творчої, професійної діяльності.

Проблема формування творчої особистості педагога-професіонала й пошук оптимальних шляхів підготовки її до творчої педагогічної роботи не нова. Своїми коріннями вона сягає в глибоку давнину. Перші спроби обґрунтувати закономірності творчості належать філософам стародавності (Архімеду, Геракліту, Сократу). Трохи пізніше їхні ідеї отримали розвиток у працях Р.Декарта, Ф.Бекона, Г.Лейбніца та ін. Спільним у їхніх поглядах є прагнення пояснити процеси творчого мислення з філософських позицій.

Проблеми становлення творчої особистості вчителя хвилювали А.Макаренка, В.Сухомлинського, В.Терського та ін.

Творчість як механізм розвитку особистості обґрунтовується В.Андресвим, Д.Богоявленською, С.Гільдентріхтом, Б.Коротяєвим, Ю.Кулюткіним, Т.Кудрявцевим, Я.Пономарьовим; творча природа пізнавальної діяльності розкривається в роботах В.Біблера, А.Брушлінського, В.Давидова, Г.Шукіної; педагогічна творчість, її сутність досліджується О.Бодальовим, В.Льїним, В.Загвязінським, В.Кан-Каликом, А.Кравчуком, М.Нікандровим, М.Поташником, Р.Шакуровим та ін.

Проблеми формування творчої особистості вчителя, педагогічного мислення, креативності вирішувалися І.Зязюном, Р.Скульським, Ю.Столяровим, С.Сисоевою та ін.

Проблемам готовності до професійної діяльності й пошуку шляхів її формування у майбутніх педагогів в умовах вищої школи присвячені дослідження А.Войченко, М.Дьяченко, О.Кондратюка, Л.Кондрашової, О.Мороза, В.Сластьоніна та ін.

Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми дозволяє говорити про те, що педагогічна творчість – це оптимальна модель вчительської діяльності, що поєднує в собі логіку розвитку педагогічної науки і соціальне замовлення на підготовку творчої особистості; це індивідуально-продуктивний процес створення нових або варіювання вже відомими прийомами дії і взаємодії в нових поєднаннях і проблемних формах передачі знань залежно від конкретної ситуації і індивідуальності особи з метою отримання творчого результату.

Педагогічна діяльність відображає творчу природу особи вчителя і педагогічної праці. Становлення творчої особи характеризується ступенем прояву її готовності до нестандартного вирішення професійних проблем.

Готовність до творчої, професійної діяльності – це певний рівень розвитку особових властивостей і якостей майбутнього вчителя, що забезпечують його здатність творчо виконувати професійні обов'язки і активно залучати до творчого процесу студентів, удосконалюючи творчий потенціал їх особистості.

Будучи важливою характеристикою професіоналізму сучасного вчителя, готовність до творчої педагогічної діяльності розглядається як складна освіта особистості, що об'єднує в собі стійку мотивацію творчої діяльності, знання теоретичних основ педагогічної творчості, емоційно-психологічний настрій та творчі здібності, що забезпечує створення оригінальних продуктів діяльності вчителів і нестандартне вирішення професійних проблем [2, с.37].

Традиційне навчання, орієнтоване на наочне засвоєння знань, ігнорування творчих здібностей майбутніх педагогів не стимулює у них потребу в творчості та стійкий інтерес до нестандартного вирішення навчальних, а надалі й професійних завдань. Як показали спостереження, викладачі вищої школи далеко не завжди залучають студентів до організації і

планування навчальної діяльності, самостійної та пошукової роботи. Саме без цих умінь не може сформуватися творча особистість вчителя-організатора.

Готовність до творчої педагогічної роботи базується на здібностях вчителя до творчості, усвідомленні педагогічної праці як творчого процесу, спрямованості зусиль учителя на залучення учнів до творчості. Проте половина опитаних випускників педагогічних університетів (57,5 %) відзначають неможливість здійснення творчого підходу до практичної роботи, 78 % студентів п'ятих курсів не задоволені своєю практичною підготовкою до творчої роботи вчителя.

Причину слід шукати в характері навчання і дидактичних технологіях, які використовуються. Навчання, організоване за схемою: "запитаючий викладач-студент", що відповідає, не стимулює педагогічну творчість у випускників вищої педагогічної школи. Студенти вважають, що виправити положення можна, якщо в зміст навчальної роботи ввести знання, що розкривають теоретичні основи педагогічної творчості, практикуми і спецсемінари з проблем вивчення творчого почерку вчителя, його творчої індивідуальності та стилю діяльності; знайомити з методикою діагностики розвитку особистості, творчих здібностей майбутніх педагогів; залучати студентів до експериментальної роботи з організації педагогічної творчості, створенню нових технологій і методичного забезпечення, що стимулює творчість, як в навчальній, так і в педагогічній діяльності.

Проблема формування готовності до творчої педагогічної діяльності пов'язана й з створенням умов, в яких студенти залучалися б до нестандартного вирішення професійних завдань. Важливо цілеспрямовано та систематично використовувати можливості навчальних занять, самостійної роботи і педагогічної практики в розвитку креативності, самостійності, ініціативності, рефлексивності як важливих якостей особистості, без яких неможлива педагогічна творчість.

У ході дослідження було встановлено, що сама організація підготовки студентів до творчої роботи залишає бажати кращого. Аналіз відвіданих занять на різних курсах і з різних навчальних дисциплін свідчить про відсутність цілеспрямованої і систематичної роботи, креативності студентів, що позитивно впливає на розвиток особистості майбутнього вчителя. Навчально-дослідницька та науково-дослідницька робота займає незначне місце в діяльності студентів. 76 % відзначили, що хочуть брати участь в УЇРС і НІРС, але відчувають утруднення у виборі теми і способів її виконання, 24 % – не володіють методикою творчої роботи. Мотивами, що спонукають студентів до нестандартної діяльності, 3% опитаних студентів назвали бажання займатися науковою роботою за прикладом товаришів, 28 % за порадою викладачів, 14 % бачать необхідність УЇРС і НІРС для написання кваліфікаційної роботи, 3 % – для успішного складання іспитів; 28 % для підготовки до творчої, професійної діяльності і вдосконалення власних професійних якостей.

Серія контрольних робіт і аналіз отриманих результатів при вільному виборі студентами завдань показали, що у більшій частині з них переважає

низький рівень володіння уміннями, без яких неможлива творчість, а саме: працювати з першоджерелами (44 %); спостерігати й аналізувати факти і явища, що вивчаються, і явища (33 %); складати або нетрадиційними способами вирішувати навчальні завдання (68 %); формулювати гіпотезу, експериментувати (75 %); узагальнювати матеріал і робити самостійні висновки (69 %); використовувати інформацію з різних джерел і суміжних дисциплін (70 %). Недостатнє оволодіння названими уміннями негативно позначається на рівні готовності майбутніх педагогів до творчої, професійної діяльності.

Ми спробували визначити, що може змінити ситуацію, яка склалася, і викликати потребу у формуванні готовності майбутніх педагогів до творчої діяльності. В ході анкетування було встановлено, що для зміни ситуації, що склалася, на думку респондентів, необхідно:

- наявність позитивного ставлення і стійкої потреби студентів займатися творчою діяльністю (відзначили 75 % опитаних);
- чітке уявлення студентів щодо особливостей, змісту, засобів, форм і методів творчої діяльності вчителя (50 %);
- усвідомлення типових труднощів, що зустрічаються в творчій діяльності вчителя та уміння вибрати оптимальні способи їх подолання (25,3 %);
- професіоналізація підготовки студентів до творчої діяльності (28,6 %);
- своєчасна діагностика рівнів розвитку у майбутніх учителів творчих здібностей та умінь організувати на творчій основі не тільки свою, але й діяльність своїх учнів (15 %);
- наявність здорового клімату в групі, на факультеті, атмосфери загальної зацікавленості при виконанні творчих завдань (12 %);
- високий професіоналізм педагогів вищої школи (45 %).

У процесі дослідження за допомогою порівняльного тестування встановлено, що творчий потенціал студента значно вище, ніж у досвідченого вчителя, керівника школи. У студентів творчий потенціал в середньому складає 42 бали з 50 можливих показників, у вчителя – 35,9, у керівника – 37,1 балів. Відсутність цілеспрямованої роботи у вищій школі з розвитку якостей, що характеризують творчу особистість, обумовлює зниження творчого потенціалу студентів випускних курсів педагогічного університету.

Нами було встановлено, що більшість студентів мають утруднення у визначенні самого поняття творча педагогічна діяльність (35 %). Великий відсоток негативних і загальних відповідей на питання анкети дійти висновку про те, що формування творчого вчителя в педагогічній вищій школі все ще не стало цілеспрямованим і систематичним процесом. Спостереження та зібрані факти в ході дослідження свідчать про те, що в навчальному процесі не створені умови, що забезпечують позитивну динаміку рівня готовності студентів до творчої педагогічної діяльності.

У процесі дослідження виділено основні чинники, що зумовлюють низький рівень готовності студентів до творчої діяльності, які визначаються соціально-економічною ситуацією в суспільстві, низьким матеріально-

технічним оснащенням університетів, відсутністю спеціальної методичної літератури, формалізацією організації навчального процесу.

Було встановлено, що недостатня особистісна спрямованість професійно-педагогічної підготовки студентів вищої школи теж негативно впливає на рівень їх готовності до творчої діяльності. Більш того, сама атмосфера вузівського життя, відношення студентів до майбутньої вчительської діяльності далеко не завжди стимулює їх творчість. Переважання репродуктивних над креативними завданнями в навчальному процесі та під час педагогічної практики актуалізує проблему пошуку шляхів і умов, що забезпечують динаміку рівня готовності студентів до творчої професійної діяльності в позитивну сторону.

Проведене дослідження не претендує на всестороннє вирішення досліджуваної проблеми, а відображає лише основні аспекти, пов'язані з формуванням готовності студентів до творчої, професійної діяльності. Перспективи подальшого дослідження нам представляються в пошуці механізмів педагогічного управління і самоврядування творчістю студентів залежно від конкретних умов їх професійного становлення.

Список використаних джерел:

1. Ильинский И.М. Образовательная революция / И.Ильинский – М.: Изд-во Московской гуманитарно-социальной академии, 2003. – 542с.
2. Кондрашова Л.В. Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності / Л.В.Кондрашова. – К.: Вища школа, 1987. – 52с.

*О.О.Гаврилюк,
кандидат пед. наук,
Криворізький ДПУ*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СТАНУ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ПРАКТИЦІ ВИЩОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ

У статті аналізується стан позааудиторної роботи в практиці вищої педагогічної школи та причини низького рівня сформованості комунікативної культури студентів.

Ключові слова: позааудиторна робота, комунікативна культура, вища школа.

В статье анализируется состояние внеаудиторной работы в практике высшего педагогического учреждения и причины низкого уровня сформированности коммуникативной культуры студентов.

Ключевые слова: внеаудиторная работа, коммуникативная культура, высшая школа. The article deals with the analysis of the state of extra-curriculum activity in the process of higher pedagogical school and causes of low level of students' communicative culture.

Key words: extra-curriculum activity, communicative culture, higher pedagogical school.